

Sygn. akt III AUa 305/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska
Sędziowie:	SSA Anna Polak SSA Jolanta Hawryszko (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 15 października 2013 r. w Szczecinie

sprawy A. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. W..

o wstrzymanie renty z tytułu niezdolności do pracy

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 12 grudnia 2012 r. sygn. akt VI U 282/12

oddala apelację.

SSA Anna Polak SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko

Sygn. akt III AUa 305/13

UZASADNIENIE

Decyzją z 8 lutego 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wstrzymał ubezpieczonemu A. D. wypłatę renty z tytułu niezdolności do pracy. A. D. złożył odwołanie od decyzji wskazując, że renta została przyznana bezterminowo, ponieważ został uznany za osobę trwale i całkowicie niezdolną do pracy oraz samodzielnej egzystencji, a ZUS nie wezwał go prawidłowo na badania. Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania w całości.

Wyrokiem z 12 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie. Sąd okręgowy ustalił, że A. D. wyrokiem Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z 1 lipca 1992 r. sygn. V U 2072/91 od 1 czerwca 1991 r. nabył prawo do renty inwalidzkiej I grupy. Decyzją z 22 stycznia 1998 r. organ rentowy ustalił ubezpieczonemu prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy z prawem do dodatku

pielęgnacyjnego na trwałe. Dnia 15 listopada 2011 r. Naczelny Lekarz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na podstawie art. 14 ust. 5 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009, Nr 153, poz. 1227 j.t.) przekazał sprawę ubezpieczonego do rozpatrzenia przez komisję lekarską. Ubezpieczony był wzywany na badania lekarskie celem kontroli stanu zdrowia. Pierwsze wezwanie, wysłane na adres zamieszkania i adres skrytki pocztowej, ubezpieczony odebrał 28 grudnia 2011 r., w którym to dniu przypadał termin badania. Kolejne wezwanie na badanie 23 lipca 2012 r. ubezpieczony odebrał po jego terminie. Natomiast wezwanie na wyznaczone badanie 13 sierpnia 2012 r. ubezpieczony odebrał 6 sierpnia 2012 r. i nie stawił się w siedzibie organu rentowego.

Sąd okręgowy przywołując art. 126 i art. 134 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wskazał, że organ rentowy może z urzędu zażądać poddania się badaniom lekarskim w celu zweryfikowania ustalonego prawa do świadczenia rentowego.

W przypadku niezastosowania się do wezwania organu rentowego wypłata świadczenia zostanie wstrzymana, chyba że osoba uprawniona wskaże uzasadnioną przyczynę braku stawienia się na badaniu. Jednocześnie przywołując stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w uchwale z dnia 12 grudnia 2011 r., sygn. I UZP 7/11, sąd zauważył, że odpowiednim badaniem jest zobowiązana poddać się także osoba, która ma ustaloną rentę z tytułu trwałej niezdolności do pracy, ponieważ niezdolność do pracy jako przesłanka związana ze zdrowiem ubezpieczonego i rokowaniami co jego poprawy jest stanem, który może ulegać zmianom, w związku z czym określenie "trwała niezdolność do pracy" i "renta stała" są pojęciami prawnymi mającymi inną treść niż w języku potocznym, odpowiadającą raczej określeniom "niezdolność orzekana na czas określony" i "niezdolność orzekana na czas nieokreślony". Renta stała w rozumieniu art. 59 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach

i rentach z FUS odnoszona jest do trwałości niezdolności do pracy, a nie "trwałości" prawa do renty. Orzeczenie o niezdolności do pracy na okres dłuższy niż 5 lat nie jest także orzeczeniem stwierdzającym tę niezdolność na zawsze, lecz tylko prognozą, zgodną ze stanem wiedzy medycznej, że wcześniej nie zajdą zmiany zdrowia badanego, uzasadniające zmianę oceny niezdolności do pracy. Polskiemu prawu nie jest znana instytucja renty dożywotniej, a organy rentowe zostały wyposażone

w instrumenty uprawniające do badania, czy nadal zachodzą niezbędne warunki do prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Uprawnieniem takim jest przeprowadzanie badania lekarskiego na wniosek lub z urzędu w celu ustalenia zmiany stopnia niezdolności do pracy, braku tej niezdolności lub jej ponownego powstania. Sąd Okręgowy wskazał, że w rozważanej sprawie ubezpieczony wezwanie na badanie orzecznicze na 28 grudnia 2011 r. odebrał w dniu badania, zatem nie miał możliwości stawienia się w tym terminie. Niemniej jednak miał świadomość już od tej daty, że w jego sprawie toczy się postępowanie orzecznicze. Następne wezwanie ubezpieczony odebrał 23 lipca 2012 r., również po wyznaczonym terminie badania. Natomiast wezwanie na termin badania wyznaczony na 13 sierpnia 2012 r. ubezpieczony odebrał z wyprzedzeniem, bo 6 sierpnia 2012 r., lecz nie stawił się na badanie. Jako powody niestawienia ubezpieczony powołał względy rodzinne z powodu których przebywał za granicą od 10 sierpnia 2012 r. i wrócił pod koniec sierpnia 2012 r. Ponadto wskazał, że nie stawił się na badanie ponieważ utracił zaufanie do lekarzy orzeczników Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w G., ponieważ wydali niekorzystne orzeczenia w sprawie jego żony. W ocenie sądu okręgowego ubezpieczony nie usprawiedliwił dostatecznie niestawienia na terminie badania 13 sierpnia 2012 r. W konsekwencji nie mogła zostać dokonana ocena stanu zdrowia ubezpieczonego, która byłaby przesłanką do oceny istnienia prawa do świadczenia, właśnie z powodu niestawienia ubezpieczonego na badanie. Po stronie ubezpieczonego istnieje zaś obowiązek wykazania, że nadal spełnia przesłanki do tego świadczenia, również w formie poddania się odpowiednim badaniom. Sąd okręgowy wskazał nadto, że nie może być mowy o niezgodności art. 126 i art. 134 ustawy o emeryturach i rentach z FUS z przepisami art. 2, 67 i 68 Konstytucji RP. Wezwanie na badanie nie oznacza bowiem naruszenia zasady sprawiedliwości społecznej, ponieważ poddanie się badaniu nie przesądza o zmianie prawa do świadczenia. Należy zatem uznać prawo do kontroli zasadności wypłaty świadczeń w sytuacji, gdy są uzależnione od niezdolności do pracy. W sprawie nie ma natomiast zastosowania wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 28 lutego 2012 r w sprawie K 5/11, w którym Trybunał ocenił zgodność z Konstytucją art. 114 ust.1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. Organ rentowy nie dokonał odmiennej oceny dowodów, lecz wykonywał swój obowiązek weryfikowania istnienia niezdolności do pracy. Wstrzymanie świadczenia

nie nastąpiło z uwagi na ponowną ocenę sytuacji prawnej i faktycznej ubezpieczonego, lecz z uwagi na niestawienie się na badanie przez lekarzy orzeczników.

Apelację od wyroku wywiódł ubezpieczony zarzucając rażące naruszenie prawa materialnego w kwestii równego traktowania wobec prawa, nie uwzględnienie wniosku o ponowne zarządzenie wezwania przez ZUS do stawienia się do orzecznika, nie zajęcie stanowiska wobec naruszenia przez ZUS prawa do zagwarantowanego w Konstytucji RP zabezpieczenia społecznego, twierdzenia przez sąd, że w Polsce nie ma pojęcia renty dożywotniej, podczas gdy istnieje w orzecznictwie świadczenie przyznane na stałe i określenie trwale niezdolny do pracy i samodzielnej egzystencji, którym to świadczeniem ubezpieczony dysponuje. Skarżący wniósł o uchylenie wyroku, uznanie za nieprawidłowe wezwanie przez ZUS do stawienia się przed komisją, zarządzenie natychmiastowej wypłaty zaległego świadczenia, zajęcie stanowiska, czy decyzje wydane przez ZUS jako stałe lub trwale mają charakter trwały, czy czasowy oraz uznanie za trwale jego prawa do renty, jako prawa nabytego.

Sąd apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja ubezpieczonego nie zasługiwała na uwzględnienie. W ocenie sądu apelacyjnego, sąd okręgowy wyjaśnił w toku przeprowadzonego postępowania wszystkie istotne okoliczności mające wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. Ponowna analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, zresztą niekwestionowanego, a także analiza zastosowanych w sprawie przepisów prawa i ich subsumcja do ustalonego stanu faktycznego sprawy prowadzi do wniosku, że zaskarżony wyrok jest prawidłowy. Sąd apelacyjny w pełni podzielił ustalenia i rozważania zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, ponieważ rozpoznając sprawę sąd I instancji nie naruszył ani norm prawa materialnego, ani zasad postępowania, które uzasadniałyby uwzględnienie wniosków apelacji. Jak zasadnie wskazał sąd okręgowy, system świadczeń z ubezpieczenia społecznego z tytułu niezdolności do pracy nie przewiduje instytucji renty dożywotniej, czyli prawa do renty niezależnego od zmiany okoliczności istniejących w chwili jej przyznania. Niezdolność do pracy – z którego to tytułu ubezpieczonemu przyznano rentę – zależy od stanu zdrowia warunkującego przyznanie tego prawa i jednocześnie określa czas na jaki świadczenie przysługuje (zgodnie z art. 101 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS do czasu ustania warunków wymaganych do tego prawa). Przyznanie zatem A. D. renty związane było ze stwierdzeniem niezdolności do pracy i prawo to nadal jest uzależnione od istnienia tego rodzaju niezdolności. Przepisy ubezpieczeń społecznych przewidują zaś możliwość aktualizowania decyzji ustalających prawo do renty, zaś organ rentowy - zgodnie z art. 107 ustawy o emeryturach i rentach - jest uprawniony do badania, czy nadal zostają zachowane warunki niezbędne do realizowania prawa do tego świadczenia. Należy podkreślić aprobowane w orzecznictwie stanowisko, że uprawnienie organu rentowego do żądania, aby osoba pobierająca świadczenie z tytułu niezdolności do pracy poddała się odpowiednim badaniom lekarskim dotyczy ubezpieczonych, którym świadczenia przyznano również z tytułu trwałej niezdolności do pracy, a także jeżeli ubezpieczony pobiera rentę przyznaną mu wyrokiem sądu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2011r., sygn. I UZP 7/11, OSNP 2012/9-10/123). Sąd Najwyższy przy tym stwierdził, że stosunki prawne ubezpieczenia społecznego oparte są na spełnieniu się ryzyka niezdolności do pracy, a zmienność stanu niezdolności do pracy jako przesłanki tego ryzyka otwiera drogę do ponownego rozpoznania sprawy. Dlatego też warunki przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy mogą być badane w każdym czasie, a od wyniku tego badania zależy kontynuacja tego prawa, albo jego wstrzymanie. W takim stanie prawnym organ rentowy zasadnie podjął czynności mające na celu zweryfikowanie niezdolności do pracy ubezpieczonego i wezwał go do poddania się odpowiednim badaniom. Postępowanie organu rentowego znajdowało oparcie w treści art. 126 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, który stanowi, że osoba, która złożyła wniosek o przyznanie świadczenia, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy oraz osoba mająca ustalone prawo do takiego świadczenia jest zobowiązana, na żądanie organu rentowego, poddać się badaniom lekarskim oraz, na wniosek lekarza orzecznika lub na wniosek komisji lekarskiej, badaniom psychologicznym, jeżeli są one niezbędne do ustalenia prawa do świadczeń określonych ustawą.

Jak wynika z przyjętych przez sąd okręgowy i nie kwestionowanych w apelacji ustaleń, organ rentowy podjął właściwe działania celem przeprowadzenia odpowiedniego postępowania orzeczniczo-lekarskiego. W szczególności Zakład Ubezpieczeń Społecznych wysyłał ubezpieczonemu wezwania do stawienia się przed komisją lekarską ZUS

celem badania. Jednak wobec niestawiennictwa ubezpieczonego na kolejnych terminach badań, w tym na ostatnim 13 sierpnia 2013 r. - na który to termin, już 6 sierpnia 2013 r., ubezpieczony osobiście odebrał wezwanie - niemożliwe było przeprowadzenie badania; tym samym organ rentowy nie miał możliwości orzeczenia o stanie zdrowia ubezpieczonego a tym samym o kontynuacji prawa do renty. Skutkiem niezastosowania się ubezpieczonego do zobowiązania wynikającego z art. 126 ustawy o emeryturach i rentach z FUS organ rentowy na podstawie art. 134 ust. 1 pkt 3 wymienionej ustawy zasadnie zdecydował o wstrzymaniu wypłaty świadczenia rentowego. Słusznie zatem wskazał sąd okręgowy, że zostały spełnione przesłanki do zastosowania sankcji z art. 134 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ponieważ ubezpieczony został na badania skutecznie wezwany i nie podał żadnej racjonalnej przyczyny odmawiającej poddanie się badaniu. Należy przy tym podkreślić postawę ubezpieczonego, który w toku całego postępowania wyraźnie manifestuje, że jest osobą uznaną za trwale niezdolną do pracy i Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie ma prawa ponownie go badać. Natomiast wezwania na badania przez komisję lekarską ZUS uznał za „pomyłkę urzędniczą”, w związku z czym na wezwania nie odpowiadał. W istocie więc ubezpieczony nie miał zamiaru stawienia się na badanie, a zatem organ rentowy nie miał możliwości przeprowadzenia postępowania orzeczniczego-lekarskiego.

W odpowiedzi na zarzuty, sąd apelacyjny podkreśla, że organ rentowy nie wyzbył ubezpieczonego z jego praw. Świadczenie rentowe nie zostało bowiem odebrane, ubezpieczony nadal zachowuje to prawo, a jedynie wstrzymano realizację świadczenia, właśnie ze względu na niewypełnienie ustawowego zobowiązania. Dopiero wynik ponownego badania przez lekarzy orzeczników będzie podstawą do definitywnego uregulowania statusu ubezpieczonego jako rencisty. W przypadku tej sprawy nie ma też mowy o jakiegokolwiek uznaniowości organu rentowego, ponieważ przepisy wskazują ściśle kryteria na podstawie których może nastąpić wstrzymanie wypłaty renty z tytułu niezdolności do pracy, i te przesłanki zostały w przypadku ubezpieczonego spełnione. Żadne przepisy nie gwarantowały również ubezpieczonemu prawa do renty bezterminowej z tytułu niezdolności do pracy, ani tym bardziej prawa do trwałej niezdolności do pracy. Argument ubezpieczonego, że nie ufa lekarzom orzecznikom ZUS jest nierzeczowy i jako taki nie zasługuje na uwagę zważywszy, że decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych są zaskarżalne.

Sąd apelacyjny wskazuje, że w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wyrażono jednoznaczne stanowisko prawne, że jeżeli zostałby ustalony brak spełnienia przez ubezpieczonego ustawowego warunku niezdolności do pracy to wyklucza się korzystanie z prawa do renty (zob. uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 września 2004 r., SK 30/03, OTK ZU 2004 nr 8, poz. 82), co zostało uznane za zgodne z art. 2, art. 31 i art. 67 ust. 1 Konstytucji.

Mając na uwadze przedstawioną ocenę sąd apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację ubezpieczonego.